

FLEET, Kate, "On Dördüncü Yüzyılın Sonlarında Türk-Latin İlişkileri", Çev: Müjdat Namdar, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, VI, Haziran 2022, s. 217-220.

Makale Türü: Tarih Çeviri

DOI No:

Geliş Tarihi / Received: 17 Şubat/February 2021
Online Yayın: 26 Haziran 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 22 Nisan/April 2022
Published Online: 26 June 2022

On Dördüncü Yüzyılın Sonlarında Türk-Latin İlişkileri*

Yazar
Kate FLEET

Çevirmen
Müjdat NAMDAR^{1*}

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, MUĞLA.

* mujdatnamdar@gmail.com

+ORCID: 0000-0002-6981-7356

Turkish-Latin Relations at the End of the Fourteenth Century

* Bu makale şurada yayımlandı: Kate Fleet, "Turkish-Latin Relations at the End of the Fourteenth Century", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 1996, C. 49, S. 1/2 (1996), ss. 131-137.

Bu makale, Smyrna'da [İzmir] görev yapan iki temsilci olan Hospitalier Şövalyeleri'nin *Katepan*'ı ile Smyrna'nın Türk *Subaşı*'sı* arasındaki anlaşmazlıkla bağlantılı olarak 1394 yılında Khios'ta [Sakız Adası] yürürlüğe konan ardışık dört Ceneviz arşiv belgesine dayanmaktadır ve bu belgelerin XIV. yüzyılın sonunda Doğu Akdeniz'de Türk-Latin ilişkilerine nasıl ışık tuttuğunu ele almaktadır.

1394'e gelindiğinde I. Bayezid hükümdarlığındaki Osmanlılar, Menteşe ve Aydın kıyı beyliklerini ele geçirmişlerdi, ki bunu bir süre önce, 792/1390'da¹ başarmışlardı ancak Smyrna Limanı, Hospitalier Şövalyeleri tarafından yönetilen Latinlerin kontrolü altında kalmıştı. Bu düzen, Cenevizlilerin iştiraki olmadan özellikle Venediklilerin yer aldığı birleşik Latin kuvvetlerinin, dönemin Aydınoluğu Beyi Umur'a saldırdığı ve 1402'de Timur'un fethine kadar Latinlerin elinde kalan Smyrna Limanı'nı ele geçirdiği Ekim 1344'teki batılı saldırısına kadar geri gitmektedir. Cenevizlilerin bu girişimden uzak durmaları, Ceneviz Khios'u ile Beylikler arasındaki ilişkilerde gerçekten yardımcı olmuş olabilir.

Tamamen 1 Eylül 1394 tarihine ait olan bu belgeler, bahsi geçen Smyrna Hospitalier *Katepanı* ile Smyrna'nın Türk *Subaşı*'sı arasında, *Subaşı*'nın oğullarından ikisininin *Katepan* tarafından tutsak edilmesi anlaşmazlığını gidermek ve aralarında yedi yıllık bir barış sağlamak amacıyla müzakereler gerçekleştirmek üzere görevlendirilen Cenevizli Antonio Giustiniani de Roca'nın Khios'tan elçi olarak gönderilmesi hususlarından oluşmaktadır. Antonio, kendisinin Khios hükümet yetkilileri olan *Podesta*, *Gubernatorlar* ve *Consilium* tarafından, *Katepan* ve *Subaşı*'ya, *Katepan*'ın esir aldığı *Subaşı*'nın iki oğlunun serbest bırakılması meselesi ile alakadar olmak ve iki yönetici arasında barış müzakereleri gerçekleştirmek için gönderildiğini belirtmiştir. Yedi yıllık bir barış imzalanmış ve *Subaşı*, riyetine kefil olarak 10.000 altın *duka* veya muadilini teminat olarak ona vermiştir. *Subaşı*, *Podesta*'ya yazdığı mektuplarda da detaylandıracağı gibi, bu teminatın Antonio'ya verilmesinde ve Khios hükümeti tarafından tutulmasında ısrar etmişti.

Müzakereler, anlaşmanın ihlalini önlemek için bir dizi karmaşık düzenlemeyi içermektedir. Antonio, önde gelen bir Hospitalier olan ve *Katepan*'a kefil olan Domenico de Alamania'ya bu kefaletinden dolayı *Subaşı* adına 2.000 altın *duka* teminat vermişti. Ancak Domenico de Alamania, Antonio'nun gerekli olduğunu ispat etmesi halinde belirtilen parayı *Subaşı*'dan tahsil etmek için elinden gelen her şeyi yapması şartıyla, Antonio'yu bu taahhütten kurtaracak bir beyanda bulunmuştu. Eğer *Subaşı* veya başka bir Türk anlaşmaya aykırı hareket ederse, *Katepan*, *Subaşı* aleyhinde tazminat alacaktı. Eğer *Subaşı* ihlalini telafi ederse, başka bir işlem yapılamazdı. Ancak *Subaşı* hiçbir şey yapmazsa, *Katepan*, her ikisi de *Subaşı*'nin anlaşmaya uymasını sağlamakla yükümlü olan Antonio ve ikinci bir kefil olan Mytilene'nin Cenevizli hâkimi aleyhinde tazminat alacaktı. Böyle durumlarda Antonio, Domenico'ya 2.000 *duka* verecek ve *Katepan*'a yardım etmek için Khios'ta hazırlanmış bir kadırga gönderecekti. Eğer ihlali gerçekleştiren taraf *Katepan* ise, o zaman Mytilene hâkimi ve Antonio, *Katepan*'ın anlaşmaya uymasını sağlamakla yükümlü olan Domenico'ya karşı tazminat talebinde

bulunacaktı. *Katepan* anlaşmayı ihlal ederse, Domenico rehin, para, mal veya teminatı Antonio veya *Subaşı*'ya iade etmek zorunda kalacaktı.

Subaşı'nın 10.000 *dukalık* kefaleti, Khios'taki teminat için Antonio'ya ödenerken Domenico de Alamania'nın kadırgasına yüklenmiştir. Khios'a yelken açan Domenico'nun kadırgasında bulunan Antonio, Khioslu yetkililerden Eski Foça'daki hükümetin Khios'taki teminatı kabul etmeyeceğini bildiren mektuplar almıştır. Sonuç olarak, Antonio, *Subaşı*'nın verdiği yetki ile, onu *Subaşı*'dan aldığı beyanıyla kendisinden aldığı kabul eden Domenico'ya teslim etmiştir.

İlerleyen süreçte adanın zarar görebilme ihtimali nedeniyle bu karara karşı olduğunu açıklayan Antonio, ifa ettiği vazifenin bir sonucu olarak maruz kaldığı veya gelecekte maruz kalabileceği masraflar ve zararlar hakkında bir beyanda bulunmuştur. Antonio'nun beyanına yanıt olarak yetkililer tüm sorumluluğu reddetmiştir. *Subaşı*'nın kefaletini kabul etme kararı, *Gubernator* Bartolomeo'nun da belirttiği gibi, Khios hükümeti tarafından değil, kendi inisiyatifleriyle hareket eden Antonio tarafından alınmıştır. Bu meselede sorumluluğunu tamamen reddeden diğer bir *Gubernator* Lodisio ise orada olmadığı için hiçbir şey bilmediğini ifade etmiştir. Kararını Khios'ta yazan Antonio'nun, yanıt için Smyrna'da beklemesi gerekmekteydi. Bu sorunlara rağmen, ahitlere ve anlaşmalara uyulması gerekiyordu.²

Bu belgeler, XIV. yüzyılın sonlarındaki Türk-Latin ilişkileriyle alakalı birkaç özel soruyu gündeme getirmektedir ve bunlardan biri, Antonio'nun müzakere ettiği anlaşmanın niteliğiyle ilgilidir. Bu anlaşma ya yeni bir anlaşma ya zaten yürürlükte olan bir anlaşmanın devamı veyahut onun genişletilmiş hali olabilir. Hospitalierler ve Latinler arasındaki ilişkilerle alakalı çalışmasında bu belgelere atıfta bulunan Dr. Luttrell, *Katepan*'ın *Subaşı*'nın iki oğlunu esir etmesi³ nedeniyle Hospitalierler ile Bayezid arasındaki gerginleşen ilişkilerin, *Katepan*'ın bahsi geçen oğulları serbest bırakması ve buna mukabil Smyrna Türkleri ile yedi yıllık bir ateşkes anlaşması imzalanmasıyla 1394 yılının ortalarında kısmen de olsa iyileştirildiğini ifade etmektedir.⁴

Hospitalierler ile Türklerin ilişkilerinin pek de iyi olmadığı doğrudur. Önceki yıl Hospitalierler, Bayezid'in barış anlaşması teklifini reddetmişlerdi, çünkü onlar, ne Türklerden Smyrna veya Rodos'a kaçan kölelerin Bayezid'e iadesini öngören bir maddeyi kabul etmeye, ne de Bayezid'in tebaasına Rodos'ta serbestçe ticaret yapma hakkı vermeye hazırdılar.⁵ Bayezid her hâlikârda Latinlere karşı düşmanca bir politika izliyor, tahıl tedarikini kesiyor ve Khios ile Eğriboz dahil olmak üzere Latin Adaları'na saldırıyordu.⁶

Ancak, tutsak edilen oğullar hadisesinin bir barış anlaşmasının güvence altına alınmasında etkili olup olmadığı tümüyle açık değildir. 1394 tarihli belgelerde oğulların ne zaman tutsak edildikleri belirtilmediği gibi, tutsaklık ile anlaşma arasında açık bir bağlantı da kurulmamaktadır. Örneğin, oğulların tutsak edilmesi üzerine Antonio'nun bir anlaşmayı müzakere etmek için gönderildiğini belirtmemektedirler. Aslında, Antonio'nun müzakere ettiği şeyin hâlihazırda var olan bir düzenlemenin yenilenmesi ile alakalı olması,

* İzmir'in Yukarı Kale ve çevresini yöneten idarecidir. 1344'te İzmir'in Aşağı Kalesi'nin Haçlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra İzmir'in liman bölgesi Latinlerin hakimiyeti altına girmiş, Yukarı Kale denen bugünkü Kadifekale bölgesi ise Türklerin elinde kalmıştır. Bu makalede İzmir'in iki yöneticisinden kasıt Aşağı Kale'nin yöneticisi olan Hospitalier *Katepan*'ı ile Yukarı Kale'nin yöneticisi Türk *Subaşı*'sıdır [ç.n.].

¹ *Cihannüma die altosmanische Chronik des Mevlana Mehemed Neschri*. Ed. Franz Taeschner. Leipzig 1951, 85; *Die Altosmanische Chronik des Aşikpaşazade*. Ed. Fredrich Giese. Leipzig 1929, yeniden baskı Osnabrück 1972, 60; 1390. iii. 6 = ASV, Senato Misti 41, ff. 59r-60r = J. Chrysostomides (ed.), *Monumenta Peloponnesiaca*. Camberley 1995, no. 68, 137.

² 1394. ix. 1 = ASG Notaio Donato di Clavaro, Sc. 39, filze 1, docs. 169 (170), 170 (172), 171, 172 (173).

³ A. Luttrell, *The Hospitaliers of Rhodes confront the Turks: 1306-1421. Christians, Jews and Other Worlds. Patterns of Conflict and Accommodation*. içinde, Ed. P. F. Gallagher. Lanham-New York-London 1988, 97. Luttrell iki veya daha fazla oğluna atıfta bulunur, ancak belgeler ikisini açıkça belirtir.

⁴ A. Luttrell, *The Hospitaliers of Rhodes confront the Turks: 1306-1421. Christians, Jews and Other Worlds. Patterns of Conflict and Accommodation*. içinde, Ed. P. F. Gallagher. Lanham-New York-London 1988, 97.

⁵ A. Luttrell, *The Hospitaliers of Rhodes confront the Turks: 1306 1421. Christians, Jews and Other Worlds. Patterns of Conflict and Accommodation*. içinde, Ed. P. F. Gallagher. Lanham-New York-London 1988, 96-97, Malta cod. 327'ye atıfta bulunmaktadır.

⁶ *Ducae Historia Turcobyzantina* (1341-1462). Ed. B. Grecu. Bucharest 1958, 75.

daha uygun görünmektedir. Öyle ki, belgelerden birinde Antonio'nun müzakereler için görevlendirilmesine atıfta bulunan "aralarında muhafaza edilen barış, böylece *Katepan* ve *Subaşı* arasında önumuzdaki yedi yıl boyunca riayet edilecek olan bahis konusu barışın tekrar teyit edilmesi için" ifadesi, bu bulguyu destekler niteliktedir.⁷ Bu dönemde Türk-Latin antlaşmaları üzerine düzenlemeler kesinlikle var olmuştur. Osmanlıların ele geçirmelerinden önce Menteşe ve Aydın Beylikleri ile Venedik arasında antlaşmalar bulunmaktadır⁸ ve her ne kadar günümüze ulaşan herhangi bir antlaşma metni olmasa da Cenevizlilerle de bu tür antlaşmalar yapıldığı tahmin edilebilir. Cenevizlilerin 1389'da Bayezid ile bir antlaşma yaptıkları⁹ ve 1390 yılının başlarında Venediklilerin, evvelce Girit ile Aydın ve Menteşe beyleri arasındaki mevcut antlaşmaların Osmanlı Devleti tarafından tasdiki için Bayezid'e bir elçi gönderdikleri bilinmektedir.¹⁰ Smyrna'nın ticari açıdan son derece önemli olması nedeniyle, yeni Osmanlı hükümdarlarıyla bir antlaşmanın müzakere edilmesini sağlamak hem Türk hem de Latin herkesin çıkarına olurdu. Her halükârda, Smyrna'yla ilgili ilişkiler, konu Cenevizliler olduğunda 1389 tarihli antlaşmanın kapsamına girebilirdi. Bazı antlaşmaların aslında var olduğu, Cenevizlilerin arşiv kaynaklarında ticari faaliyetlerde ihlal olduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmamasıyla desteklenmektedir; bu, Osmanlı hükümdarları ile Latinler veya en azından Cenevizliler arasında herhangi bir antlaşma var olmasaydı beklenebilecek bir şeydir.

Antonio'nun yeni bir antlaşma yerine mevcut bir antlaşmanın yenilenmesi üzerine görüşme yürüttüğü kabul edilirse, *Katepan*'ın *Subaşı*'nın oğullarını neden alıkoyduğunu, böylelikle muhtemelen bir barışı antlaşmasını da ihlal ettiğini açıklamak gerekmektedir. Bu soruya cevap olarak, *Katepan*'ın *Subaşı*'nın oğullarını tutsak etmesinin, fide almak için gerçekleştirilen ticari bir teşebbüs olduğu ve bu durumun, o dönemde sadece Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında değil, Hıristiyanların kendi aralarında da görülen muayyen bir gelir kaynağı olduğu sonucuna ulaşılabılır.¹¹ Hem Cenevizli hem de Venedikli esirler fide ödenerek Türklerden geri alınmışlardır. XIV. yüzyılın başlarında, 1327'de, Turchia'ya [Türkiye] (Latin kaynaklarında Türk hakimiyeti altındaki toprakları anlatmak için kullanılan kelime) gitmek üzere olan Andreas de Raynaldo, Murad adlı bir Türk Paşa'nın Türkiye'deki esiri olan kızını fide vererek kurtarmak için Girit'teki bir Yunandan 55 *hyperpyra* almıştır.¹² Cenevizli bir tüccar olan Petro de Groto'nun kölelerinden birini fidesini ödeme yoluyla Türklerden almak için yaptığı harcamalar, 1392'de Cenova Komünü'nün hesap defterine kaydedilmiştir.¹³ Bundan birkaç yıl sonra, 1408'de, Cenova'daki bir Rum kadını, Türklerden fide ödeyerek kurtulmak için borçlandığı parayla ilgili antlaşmalar yapmıştır.¹⁴ 1369 yılında üç Venedikli, Türklerden 130 *duka*¹⁵ fide ödeyerek kurtulurken, makaleye konu olan belgelerle aynı yılda, 1394'te Nicolao Maximo 150 *duka* fide karşılığında özgürlüğüne kavuşmuştur.¹⁶

Fide uygulaması tek yönlü bir süreç değildi, Hıristiyanların elinde bulunan yakınlarını geri almak için Türkler tarafından da kullanılıyordu. 1403'te Giovanni Centurione, görünüşe göre fide

almak niyetiyle Pera'da tuttuğu iki Türk kölesiyle ilgili, bu işi tertiplemek amacıyla başka bir kölesini Türkiye'ye göndererek talepte bulunmuştur. Bahsi geçen fide, köle başına 2.000 *duka* idi.¹⁷ Giuliano di Palma da aynı sene içerisinde, her birinin ailelerinden 1.500 *dukalık* fide almayı beklediği iki Türk için talepte bulunmuştur.¹⁸

1394 yılındaki hadiseler, yaklaşık olarak aynı dönemde Cenevizlilerin Pera'da karıştığı bir hadise ile benzerlik göstermektedir. Bu hadise, Giuliano di Palma'nın, kendisine ait Türk kölelere el koymak ve onları hapsedmekle suçladığı eski *Podesta* Janoto Lomellino'ya karşı yaptığı bir şikayetle ilgilidir.¹⁹ Bu suçlamalara yanıt olarak Janoto Lomellino, Giuliano'nun Türklere karşı birçok kez korsanlık faaliyetlerinde bulunduğunu ve *Podesta*'nın emirlerine riayet etmediğini belirtmiştir. Janoto'ya göre Giuliano, bahsi geçen Türkleri ve ona verdikleri fideleri ant içerek almıştır. O, bu fideyle yetinmeyip köleleri satmak için alıkoymuştur. Daha sonra Türklerle sulh sağlanmış ve buna göre tüm Türklerin, bilhassa Giuliano tarafından alıkoyulanların serbest bırakılması kararlaştırılmıştır. Janoto ve *Podesta* Bartolomeo, Giuliano'nun elindeki köleleri almış ve antlaşmayı uygulamak için gelen Türk elçilere teslim etmiştir.²⁰ Burada bir kişinin davranışı, Cenevizli yetkilinin isteklerine açıkça aykırıdır. Bir mukayese yapacak olursak, *Katepan*'ın *Subaşı*'nın oğullarını alıkoymasında da durum böyle olmuş olabilir. Aslında onun davranışı, Latin hükümetlerinin çıkarları yerine kendi çıkarlarına göre hareket eden, doymak nedir bilmeyen mahalli bir yetkilinin davranışdır. Gerçekten de onun bu hareketleri, iyi haldeki Ceneviz-Türk ilişkilerini tehdit etmesi nedeniyle, *Subaşı* için olduğu kadar Cenevizliler için de rahatsız edici olmuştur.

Bu hadise, Türkler ile Cenevizliler, bilhassa da Khios'taki Cenevizliler, arasında ne kadar yakın ilişkiler olduğunu kesinlikle bariz bir şekilde göstermektedir. Ne de olsa meseleleri tatlıya bağlamak için gönderilen ve Türk yetkilinin kefil olan kişi bir Cenevizlidir, ayrıca Türk yetkilinin diğer kefil de başka bir Cenevizli olan Mytilene hâkimi Francesco Gattilusio'dur.

Bu belgelerin akla getirdiği ikinci bir soru, Türkler ve Latinler arasındaki kefalet düzenlemeleriyle ilgilidir. *Subaşı*, antlaşmaya uyduğuna dair kefalet olarak 10.000 altın *duka* teklif etmişti. Antonio, *Subaşı*'nın kefil olarak, *Katepan*'ın riayetine kefil olan Domenico'ya 2.000 *dukayı* rehini olarak vermişti. Belgeler, *Katepan* tarafından finanse edilen miktara veya bu miktarın kime verildiğine dair herhangi bir atıfta bulunmamaktadır. *Katepan*'ın antlaşmayı ihlal etmesi durumunda, Domenico rehini, parayı, malı veya kefareti Antonio veya *Subaşı*'ya iade edecekti. Eğer *Subaşı* antlaşmayı ihlal ederse, Antonio, Domenico'ya 2.000 *duka* ödeyecek ve *Katepan*'a yardım etmek üzere Khios'ta hazırlanan bir kadırğa gönderecekti.

Kefalet durumu bir miktar kafa karıştırıcı ve görünüşe göre biraz tek taraflı görünmektedir, çünkü bu belgelere bakılırsa, *Subaşı* karşı tarafa göre çok daha fazla teminat vermektedir. Bu belgelerin, hadisenin yalnızca kısmi bir görünümünü, yani Antonio'nun Khios makamlarına karşı iddialarını yansıttığı olması mümkündür.

⁷ 1394-ix.1 = ASG Notaio Donato di Clavaro, Sc. 39, filze 1, doc. 171.

⁸ E. A. Zachariadou, *Trade and Crusade, Venetian Crete and the Emirates of Menteşe and Aydın*. Venice 1983, 187-239. (Library of the Hellenic Institute of Byzantine and Post-Byzantine Studies, No. 11)

⁹ 1389.X.26 = ASG Notai Cartulare 476, Donato de Clavaro, doc. 10.

¹⁰ 1390.iii.6 = ASV, Senato Misti 41, ff. 59r-60r. J. Chrysostomides (ed.), *Monumenta Peloponnesica* içinde. Camberley 1995, no. 68, 137.

¹¹ 1301.vii.5 = *Benevenuto de Brixano notaio in Candia (1301-1302)*, T. Morozzo della Rocca (ed.), (Fonti relativi alla storia di Venezia, Archivi notarili), Venice 1950, nos. 215, 216, 217, 79; 1301.viii.6 = ibid, no. 281, 103-104; 1301.viii.6 = ibid, no. 282, 104; 1301.viii.21 = ibid, no. 305; 1301.viii.6 = ibid, no. 282, 104; 1301.vii.16 = ibid, no. 236, 87; 1301.vii.9 = ibid, no. 220, 81; 1300.II.7 = *Pietro Pizolo, notaio in Candia*. Vol. I (1300), S Carbone (Ed.), (Fonti per la Storia di Venezia, Archivi notarili), Venice 1978, no. 173, 85.

¹² 1327.viii.16, Ch. Verlinden, La Crète, débouché et plaque tournante de la traite des esclaves aux XIVe et XVe siècles. In: Studi in onore di A. F anfani. Vol. III, Milan 1962, 625.

¹³ 1392.iv.19 = ASG, Antico Comune 22, ff. 76, 194.

¹⁴ 1408.V.19 = ASG, Notario Johannis de Alegro, C.472, f. 273r-v.

¹⁵ 1369.ix.6: E. Santschi, *Regestes des arrêts civils et des Mémoires (1363-1399) des Archives du Duc de Crète*. Venice 1976, no. 170, 39. (Bibliothèque de l'Institut Hellénique d'Etudes Byzantines et Post-byzantines de Venise 9).

¹⁶ 1394.iv.6: E. Santschi, op. cit., no. 354, 90.

¹⁷ 1403.XI.4 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f. 58r.

¹⁸ 1403.XI.1 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f.44r; 1403.xii.12 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f. 45r.

¹⁹ 1403.XI.1 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f.44r, 1403.xii.12 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f. 45r.

²⁰ 1403.XI.4 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f.44r-v; 1403.xii.12 = ASG, San Giorgio, Sala 34, 590/1307, f. 45v.

Dolayısıyla önemli olan *Katepan*'ın yaptığı mali düzenlemelerden çok Antonio'nun *Subaşı*'yla olan ilişkileridir. Alternatif bir ihtimal, *Katepan*'ın mağdur taraf olması ve *Subaşı*'nın oğullarının, mevcut herhangi bir anlaşma tertibine aykırı olarak, *Katepan*'a karşı baskın yaparken esir edilmiş olmalarıdır. Öyle bile olsa, aykırılık durumunda olanlarla ilgili bir tutarsızlık var gibi görünmektedir. *Subaşı*'nın anlaşmayı ihlal etmesi durumunda, Antonio, Domenico'ya 2.000'den fazla *duka* teslim edecek ve muhtemelen kendisini Türklere karşı korumak için Khios'ta hazırlanan bir kadirgayı *Katepan*'a gönderecekti. Fakat anlaşmaya uyulması için *Subaşı*'nın teminatı olan 10.000 *dukanın* teslim edildiğinden söz edilmemektedir. Öte yandan, görünüğe göre Domenico'nun *Katepan*'ın iyi davranışları için kendisini Antonio'ya kefil olarak gösterdiği benzer bir anlaşma da bulunmamaktadır. Eğer *Katepan* anlaşmayı bozarsa, Domenico rehin olarak aldıklarını Antonio'ya ya da *Subaşı*'ya iade edecekti. Ancak bu kefaletin ne olduğu belli değildir. Anlaşılan, iade edilebilmesi için bir miktar meblağ rehin olarak verilmişti. Bu kefaletin, ayrı bir öge olarak görünen 10.000 *duka* olması pek olası görünmemektedir. Muhtemel bir açıklama, 10.000 *dukanın* *Katepan*'a ödenen bir fidyeye olduğu olabilirdi, ancak belgelerde bunun anlaşmaya uyulması karşılığında bir kefalet ödemesi olduğu gayet açıktır, buna karşın anlaşma imzalandığı için serbest bırakıldığı tahmin edilen oğulların serbest bırakılmasına ilişkin düzenlemeler hakkında hiçbir ayrıntı verilmemiştir.

İlginç bir soru da *Subaşı*'nın Khios'a gönderilen teminatı neden istediği hakkındadır? Khioslu yetkililerin tepkisinden, normal bir prosedür olmadığı varsayılması gereken bu istek reddedildikten sonra teminat, *Subaşı*'nın yetkisinde, *Katepan* adına hareket eden Domenico'ya devredilmişti, fakat olağan sayılabilecek anlaşma, teminatın rehin verilen diğer tarafa teslim edilmesi olurdu. Belki de *Subaşı*'nın başlangıçta teminatın Khioslu yetkililer tarafından kontrol edilmesini istemesinin nedeni, *Katepan*'ın, onun oğullarına karşı davranışları göz önüne alındığında, doğal olarak Hospitalierler'e güvenmemesiydi. Bu durum, yalnızca kişisel bir güvensizliğe işaret edebilir, aynı zamanda Türkler ile Hospitalierler arasında belki de 1393 barış önerisinin başarısızlığını müteakip Bayezid'in bölgedeki saldırgan politikası nedeniyle kesinlikle anlaşılabilir olan daha genel bir husumeti de yansıtabilir. İyi haldeki Türk-Ceneviz ilişkileri, *Subaşı*'nın teminatı saklama yeri olarak Khios'u seçmesini daha izah edilebilir kılmaktadır. Cenevizlilerin bu kadar dost canlısı olmaları, ticari hareketliliği husumet olmaksızın kesintisiz bir şekilde devam ettirme arzularıyla kolayca açıklanabilmektedir. Venedik'te olduğu gibi, Cenevizliler için her zaman büyük önem taşıyan Türklerle iyi ilişkilerin sürdürülmesi hususu, ticari çıkarların etkilediği bir durumdu. Ayrıca, *Subaşı*'nın teminat ödemesi için alternatif bir anlaşmada ısrarcı olması, Latinlerle olan ilişkilerinde Türklerin artan gücünün bir göstergesi olabilir.

Ancak, Khios'un Cenevizli yetkilileri, bu eylemin adanın çıkarlarına zarar verebileceğini beyan eden Antonio'nun da karşı çıktığı bir hamle olan teminat önerisini reddetmiştir. Belki de *Podesta*'nın bu davranışının nedeni, Cenevizlilerin, bu anlaşmada karşı taraf olarak kendilerine verilmesi gereken teminatı kabul etmesini müteakip Hospitalierleri gücendirme kaygısı taşımalarıydı. Bu nedenle karar, Türklerle ilişkileri sürdürmek ile aralarında kafirlere karşı askerî harekât çağrısında bulunan saldırgan Hospitalierlerin de bulunduğu Latin müttefiklerini kıskırtmamak arasında dikkatli bir denge siyasetini temsil etmektedir.

Sonuç olarak bu belgeler Cenevizliler, Hospitalierler ve Türkler arasındaki ilişkilerin ne kadar sıkı bir şekilde iç içe olduğunu ve ticaretin ne kadar önem arz ettiğini göstermektedir. Bayezid'in Menteşe ve Aydın beyliklerini ilhak ederek Konstantinopolis'i kuşatmak üzere olduğu dönemde, Cenevizliler ve hatta Hospitalierler, ticari sürekliliği sağlamak için Türk yetkililerle ilişkilerini düzenlemekle meşguldüler. Bu husus, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihinin ve Latin komşularıyla ilişkilerinin, bu dönemde ve hatta

daha sonra, yalnızca askeri bir çatışmadan ibaret olmadığını, oldukça fazla diplomatik alışveriş ve ticari etkileşim içerdiğini de vurgulamaktadır.